

Het blijft moeilijk om te stoppen

Terwijl de tabaksindustrie bestaande rokers verslaafd houdt en nieuwe rokers willens en wetens verslaafd maakt, kampt de overheid met haar eigen rookverslaving. Want als je dagelijks 6,5 miljoen euro binnenkrijgt aan tabaksaccijns, raak je daar makkelijk gewend aan en kun je uiteindelijk niet meer zonder. Sterker nog, dan wil je alleen maar meer.

Overheid, stop met roken.

JAARVERSLAG 2019 STICHTING ROOKPREVENTIE JEUGD
waarin opgenomen jaarverslag TabakNee

Stichting Rookpreventie Jeugd (SRJP) is in 2009 opgericht door de longartsen Wanda de Kanter en Pauline Dekker. Dagelijks geconfronteerd met ernstig zieke rokers wilden zij niet langer lijdzaam toezien. In 2013 riep SRPJ de website TabakNee in het leven om uit te laten zoeken hoe de tabakslobby is georganiseerd. TabakNee onthulde dat de tabaksindustrie veel invloedrijke vrienden heeft, tot en met de machtige werkgeversorganisatie VNO-NCW.

Bestuur

- * Wanda de Kanter, longarts, voorzitter
- * Prof. dr. Frits van Dam, psycholoog, secretaris
- * Drs. Rob Giebels, econometrist, penningmeester
- * Pauline Dekker, longarts
- * Prof. dr. René Bernards, biomedisch geneticus
- * Drs. Barbara van den Broeke, psycholoog
- * Prof. drs. Jacques Wallage, socioloog

Raad van Advies

- * Prof. dr. P. Borst
- * Prof. dr. P. Brand
- * I. van Ditshuizen
- * Prof. dr. M. Drent
- * Dr. Gert van Dijk
- * Mr. B. Ficq
- * Prof. dr. A. Maas
- * Prof. dr. Joh. Mackenbach
- * Prof. dr. H.M. Pinedo
- * Prof. dr. D.S. Postma
- * Dr. A.H.E.M. Wellink
- * Prof. dr. P.M. Westenbergh
- * Prof. dr. R.G.J. Westendorp
- * Prof. dr. R. Wiers

Inhoudsopgave

Vooraf	5
---------------	---

Deel I: Stichting Rookpreventie Jeugd in 2019	7
--	---

- * Juridische actie tegen de sjoemelsigaret
- * Veel publiciteit
- * Op naar de EU
- * De overheid en de tabak
- * Rokende laagopgeleiden
- * Naar een vergunningstelsel voor de verkoop van tabak
- * Tabaksverslavingsfonds en nicotinereductie
- * Ontwikkelingen bij politieke partijen

Deel II: TabakNee in 2019	11
----------------------------------	----

- * De lobby voor tabak
- * Lobby via VNO-NCW en MKB-Nederland
- * De tabakslobby en politici
- * De media en de tabaksindustrie
- * Tabakspushers
- * Lobby voor nieuwe misleidende nicotineproducten
- * Juul duikt (even) op in Nederland
- * Mierzoete smaakjes
- * Defensie
- * Handhavingsjungle
- * Kamervragen naar aanleiding van artikelen op TabakNee

Deel III: Impact van SRPJ en TabakNee in de media	20
--	----

- * Twitter favoriet
- * SRJP, TabakNee en de longartsen in de printmedia
- * Web-nieuws
- * Radio en tv
- * Best gelezen, gehoord en gezien
- * Voorlichting en interviews
- * Prijzen

- * Bezoekersaantallen en paginaviews van TabakNee

Deel IV: Conclusie, hoe verder? 24

- * Maar...
- * Veel te kleine stapjes
- * Lobby EU voor een herziening van de EU-tabaksrichtlijn
- * Actie verontruste ouders van rokende kinderen
- * Lobby verkiezingen 2021 en regeerakkoord
- * Wat als de overheid niet hard optreedt?

Deel V: Financiële verantwoording 28

- * Uitgaven
- * Overzicht
- * Doneren

Vooraf

Voor de Stichting Rookpreventie Jeugd (SRPJ) en *TabakNee.nl* was 2019 een veelbewogen jaar. De aandacht in de media was groter dan ooit en *TabakNee* bereikte vrijwel een verdubbeling van het aantal bezoekers vergeleken met het jaar ervoor. Maar het was ook het jaar dat *TabakNee* haar subsidie kwijtraakte en SRPJ uit het samenwerkingsverband Alliantie Nederland Rookvrij werd gezet.

De excommunicatie van de SRPJ en *TabakNee* keerde zich in de media als een boemerang tegen de Alliantie en het KWF, en veel organisaties namen het voor ons op. *Trouw* citeerde in dit verband Dink Legemate, voorzitter van de Vereniging Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde (NTvG) en hoofd chirurgie van het Amsterdam UMC Locatie AMC:

“Met hun activistische aanpak en de strafzaak tegen de tabaksindustrie zijn Wanda de Kanter en Frits van Dam, de voortrekkers van de Stichting Rookpreventie Jeugd, er in een paar jaar in geslaagd het volkomen vastgelopen tabaksdossier weer in beweging te krijgen. Zij hebben een werkelijke mentaliteitsverandering in Nederland in gang gezet rond de tabaksindustrie en tabaksgebruik.”

Een spontaan georganiseerde crowdfunding redde SRPJ en *TabakNee* financieel uit de brand.

De komende jaren is onze financiering verzekerd, kunnen we onafhankelijk functioneren en ons wijden aan onze primaire doelstelling: zorgen dat kinderen niet gaan roken en van tabak geschiedenis maken. Maar wat heeft SRPJ in 2019 concreet gedaan? En wat bracht *TabakNee* aan het licht? Dat leest u in dit jaarverslag.

Eerst de kale feiten: alleen al in Nederland sterven jaarlijks 20.000 mensen aan de gevolgen van roken en een veelvoud van hen wordt ernstig ziek. Elke dag beginnen er 75 kinderen met roken en zes van elke tien 17-jarigen kunnen in ons land sigaretten kopen. Als tabak vandaag de dag op de markt zou worden gebracht, zou het meteen worden verboden. Daarom moet de overheid effectieve maatregelen nemen: maak tabak onbetaalbaar, verminder het aantal verkooppunten van sigaretten en haal de verslavende nicotine uit de tabak. Zo kan onze missie slagen.

Om ons doel te bereiken, geven we informatie aan beleidsmakers, politici, journalisten, ouders, andere opvoeders en jongeren over de lobby en activiteiten van de tabaksindustrie, over de risico's van roken en de ernst van de verslaving eraan. Zo willen we bijdragen aan de bewustwording van de gevaren van roken en de noodzaak van strenge maatregelen hiertegen. Om regelgeving af te dwingen stappen we, als nodig, naar de rechter.

SRPJ was in 2019 financieel verantwoordelijk voor diverse projecten, zoals de website *TabakNee* www.tabaknee.nl, financieel gezien de belangrijkste activiteit van SRPJ. Deze website heeft zich ontwikkeld tot dé website met nieuws over de tabakslobby en belangrijke ontwikkelingen in de politiek op dit terrein en verschaft de longartsen Dekker en De Kanter kennis die zij tijdens interviews en lezingen uitdragen. De longartsen op hun beurt geven veel informatie en tips aan het team van onderzoeksjournalisten, een synergetische samenwerking.

SRPJ heeft daarnaast de website Sick of Smoking www.sickofsmoking.nl opgericht, die iedereen verenigt die letterlijk of figuurlijk ziek wordt van de praktijken van de tabaksindustrie. Sick of Smoking heeft een belangrijke rol gespeeld in de door de SRPJ, samen met andere partijen, aangespannen strafzaak tegen tabaksfabrikanten en tegen de sjoemelsigaret.

Wij wensen u veel leesplezier!

Deel I: Stichting Rookpreventie Jeugd in 2019

Pauline Dekker en Wanda de Kanter zochten wegen om de SRPJ financieel boven water te houden. Hun originele bijdrage: een kookboek, *Niet roken maar koken*, uitgegeven bij Lemniscaat. De revenuen gaan in z'n geheel naar de Stichting.

Juridische actie tegen de sjoemelsigaret

Het jaar 2019 stond in het teken van de sjoemelsigaret. [Hoe zit het ook alweer?](#) In alle sigaretten zit een veel hoger gehalte aan giftige stoffen dan wettelijk is toegestaan. Dankzij een vernuftige meetmethode, de ISO-metmethode die in de hele EU wordt gebruikt en die onder invloed van de tabaksindustrie is ontwikkeld, wordt er minder gif gemeten. Er wordt namelijk schone (extra) lucht aangezogen via gaatjes die speciaal voor dit doel door Big Tobacco in de sigarettenfilters zijn aangebracht.

Veel publiciteit

Samen met de gemeente Amsterdam en veertien andere partijen, en bijgestaan door mr. Phon van den Biesen, heeft SRPJ juridische stappen ondernomen tegen de sjoemelsigaret. Het begon met ons verzoek aan de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) om tegen de sjoemelsigaret op te treden, vanuit haar wettelijke taak de volksgezondheid te beschermen. De NVWA heeft dit geweigerd, waartegen wij in beroep gingen bij de beroepscommissie van het ministerie van VWS. Maar ook daar vingen wij bot.

Phon van den Biesen

Begin november 2019 zijn we naar de bestuursrechter gestapt tegen de beslissing van het ministerie van VWS om niet in te grijpen. Wij verwachten dat de rechtbank hierover geen uitspraak zal kunnen doen, waarna wij de rechtbank zullen verzoeken om een ‘prejudicieel advies’ aan het Europese Hof van Justitie te vragen.

De behandeling van het handhavingsverzoek bij de rechtbank (11 november) heeft tot veel publiciteit geleid. De tabaksbranche deed daar overigens een opmerkelijke uitspraak: de meetmethode mag best ‘eerlijker’, als het in de wet voorgeschreven maximum aan gif dan maar wel wordt aangepast.

Op naar de EU

Eerder voerde SRPJ een [strafzaak tegen de tabaksfabrikanten](#) die zij verloor. Als rechtszaken in Nederland niet werken, wat dan wel? Een wijziging van de wetgeving die belangrijk is voor antirookmaatregelen in de EU, is de enige weg om te voorkomen dat de tabaksindustrie doorgaat met het verslaafd maken van jeugdigen.

De overheid en de tabak

In 2019 discussieerde de Tweede Kamer over het Nationaal Preventieakkoord. De uitkomst is teleurstellend: de accijnzen op tabak worden slechts mondjesmaat verhoogd en aan het grote aantal verkooppunten van tabak wordt geen paal en perk gesteld.

Rokende laagopgeleiden

In het Nationaal Preventieakkoord wordt het antirookbeleid gebaseerd op het gemiddelde aantal rokers in de Nederlandse bevolking. [Dat is geen goed idee](#), omdat rookverslaving bij mensen met een lage sociaaleconomische status (SES) veel meer voorkomt dan bij mensen die hoogopgeleid zijn.

Het gaat daarbij in deze bevolkingsgroep niet alleen om roken, maar ook om [ongezonde eetgewoontes en alcoholgebruik](#). Bevolkingsgemiddelden zeggen

dus niets. Volgens de laatste gegevens varieert het aantal dagelijkse rokers van 22,8 procent bij laagopgeleiden tot 8,7 procent bij hoogopgeleiden. Ook bij jongeren zie je dit verband terug: vmbo-leerlingen in de eerste en tweede klas [beginnen drie keer zo vaak met roken](#) als hun leeftijdgenoten op het vwo. Bovendien lijkt de rookstop niet te zijn afgestemd op mensen met een lage SES, met als gevolg dat de slachtoffers van tabak vooral in deze categorie vallen. *TabakNee* wijdde [een serie van vijf artikelen](#) aan [lage SES en tabaksgebruik](#).

Naar een vergunningstelsel voor de verkoop van tabak

Het is 3 september als de Tweede Kamer debatteert over het Nationaal Preventieakkoord. De parlementariërs kiezen helaas niet voor een vergunningstelsel voor de verkoop van tabak. De door NTvG en SRPJ ingebrachte nota over een vergunningstelsel voor tabak werd al aan de ‘tabakstafel’ bij het Preventieakkoord gedwarsboomd. Wel wenst een meerderheid van de Kamerleden een [onderzoek naar het aantal verkooppunten van tabak](#) en is er [een motie aangenomen van de Kamerleden Kuik en Dik-Faber](#), waarin de supermarkten worden opgeroepen te stoppen met de verkoop van tabak. Eind december stemde een [meerderheid in de Tweede Kamer voor de motie](#) van Tweede Kamerlid Henk van Gerven (SP) die een stap verder gaat: de Kamer verzoekt het kabinet om supermarkten op te roepen tabakswaaren uit hun assortiment te halen. Alleen het rechtse blok in de Tweede Kamer, VVD, PVV en FvD en het Kamerlid Van Haga, stemden tegen.

Tabaksverslavingsfonds en nicotinereductie

Het invoeren van een tabaksverslavingsfonds strandde al aan de ‘tabakstafel’ en is niet in stemming gebracht. In zo’n fonds zou de tabaksindustrie een klein percentage van haar inkomsten moeten storten om tabaksverslaving te bestrijden. Evenmin besproken in de Tweede Kamer is de mogelijkheid om het gehalte aan nicotine, de veroorzaker van de verslaving, te verlagen tot een niveau dat geen verslaving meer veroorzaakt – waarschijnlijk de meest effectieve manier om tabaksgebruik bij jongeren te reduceren. In de VS is dat onderwerp van discussie, hoewel het plan om de hoeveelheid nicotine in sigaretten te verlagen door de Amerikaanse waakhond FDA in november is stopgezet.

Ontwikkelingen bij politieke partijen: VVD, D66, SP en FvD

Even leek het erop dat de VVD met de komst van Sophie Hermans als nieuwe woordvoerder preventie, inzag hoe ernstig roken is, want Hermans noemde het een ernstige verslaving. Maar [later kwam zij daarop terug](#) en noemde het een vrije keuze.

Goed nieuws uit de D66-kringen. Op hun congres spraken de leden zich uit [voor het beperken van de verkooppunten](#) van tabak.

De SP, en met name haar woordvoerder tabak Henk van Gerven, stelt zich geharnast op en stelt regelmatig vragen over artikelen die op *TabakNee* zijn verschenen.

Henk van Gerven

Nieuwkomer FvD ten slotte werpt zich op als vriend van de tabaksindustrie. Met de VVD en PVV is het pro-tabaksindustrie-front in de Tweede Kamer gelukkig toch in de minderheid.

Deel II: TabakNee in 2019

TabakNee is een website voor onderzoeksjournalistiek naar de tabaksindustrie. De redactie is onafhankelijk en hanteert het door de NVJ opgestelde redactiestatuut. Er wordt gewerkt volgens de journalistieke beginselen van onafhankelijkheid, betrouwbaarheid en deskundigheid in berichtgeving, analyse en opinie. *TabakNee* bestaat uit de journalisten Stella Braam, Bas van Lier en Ivo van Woerden. Webmaster, tevens maker van de afbeeldingen bij de artikelen, is Wiebe de Wolf. Verder leverden Irene Schoenmacker en Broer Scholtens regelmatig bijdrages. Eindredacteur is Ariëla Legman. De hoofdredacteur is Frits van Dam.

TabakNee heeft zich ontwikkeld tot dé website met nieuws over de tabakslobby en belangrijke ontwikkelingen in de politiek op dit terrein. We hebben een kleine 2000 abonnees op onze tweewekelijkse nieuwsbrief. Gezien het abonneebestand weten we dat politici, beleidsmakers én tabakslobbyisten het nieuws op deze site nauwgezet volgen. Waar we kunnen werken we samen met andere media, dit jaar bijvoorbeeld met *de Volkskrant*, *RTL Nieuws* en *Radar Radio*.

TabakNee heeft enkele vaste rubrieken, zoals ‘Ondertussen in het buitenland’, ‘[De Transparantie Files](#)’ en ‘Tabakspusher van de maand’.

Een selectie uit de onderwerpen op TabakNee

De lobby voor tabak

Het dossier ‘[De tabakslobby in Nederland](#)’ vervangt het eerdere ‘Tabakslobby voor Dummies’. In een reeks heldere artikelen staat de lobby voor tabak beschreven.

Soms stuurt de tabaksbranche zelf brieven naar de Tweede Kamer, bijvoorbeeld [tegen hogere accijnzen op sigaretten](#). Maar vooral dankzij respectabele organisaties die voor haar lobbyen, weerklinkt de stem van de tabaksbranche en worden effectieve maatregelen, zoals hogere accijnzen en minder verkooppunten, stelselmatig gesaboteerd. De tabaksindustrie die op grond van het internationale antirookverdrag FCTC niet welkom is bij de overheid, heeft via hooggeplaatste vrienden toch toegang tot die kringen.

Lobby via VNO-NCW en MKB-Nederland

Werkgeversorganisatie VNO-NCW [zet zich van oudsher bijzonder in voor de tabaksindustrie](#). Haar kleinere maar invloedrijke zusje MKB- Nederland [neemt het op voor de belangen van de tabakswinkeliers](#) en klimt bij antirookmaatregelen stevast in de pen of belt met ambtenaren en met de staatssecretaris van Volksgezondheid Paul Blokhuis zelf.

VNO-NCW en MKB-Nederland trekken meestal samen op tegen antirookmaatregelen en waren dan ook niet welkom bij de totstandkoming van het Nationaal Preventieakkoord. Toch doet hun invloed zich ongetwijfeld gelden, zie de positie van haar voorlieden en andere invloedrijke [tabaksvrienden in de Volkskrant Top 200](#).

De supermarkten waren evenmin welkom aan de tabakstafel, maar mochten in 2019 toch op gesprek bij Blokhuis komen. Op zijn [vraag of ze willen stoppen met de verkoop van tabak](#) klonk nee.

De tabakslobby en politici

Big Tobacco ziet graag politici binnen haar gelederen. Zo is [FvD-Statelid Ralf Dekker in 2019 commissaris](#) bij tabaksreus Philip Morris Holland B.V.

geworden. Hij volgde Irene Asscher-Vonk op, die niet vertrok vanwege de kritiek op haar functie, maar omdat haar termijn was verstreken.

[Tabaksreus Imperial Tobacco probeerde](#) GroenLinks-Kamerlid Paul Smeulders

voor zijn karretje te spannen. Waarna [een motie werd aangenomen](#) over de onwenselijkheid van het actief benaderen van Kamerleden door lobbygroepen.

De media en de tabaksindustrie

Niet alle media zijn even kritisch. Zo kan het gebeuren dat de tabaksindustrie haar stem kan laten horen, [bijvoorbeeld in Wakker Nederland](#). [Ellie Lust op patrouille](#) gebruikte de onbetrouwbare data over sigarettensmokkel van de tabaksindustrie in haar programma over de opsporing van illegale sigaretten.

Voor nieuwe nicotineproducten als de e-sigaret mag geen reclame worden gemaakt, maar dat gebeurde in 2019 tóch – in een plaatselijke krant [en in De Telegraaf](#). *TabakNee* heeft hierover klachten ingediend bij de NVWA.

Tabakspushers

Ook in 2019 zette *TabakNee* diverse ‘[tabakspushers](#)’ in de schijnwerpers, zoals [Friso Westenberg](#), die zijn baan bij energiebedrijf Vattenfall/Nuon heeft verruild voor de misleidende ‘Unsmoke-campagne’ van Philip Morris International. We stuitten op de [schimmige lobbygroep Tabak Mag](#) en zochten uit hoe [Jacco Vonhof](#), de voorzitter van MKB-Nederland, het opneemt voor tabakswinkeliers die hij liefkozend “papa- en mamabedrijfjes” noemt.

Ook lichtten we het doopceel van minder bekende tabaksgoden zoals [Bas Ravelli](#), die we later weer tegenkwamen bij het misleidende Finitar-filter, een filter waardoor roken minder schadelijk zou worden. In [Radar Radio](#) legde Frits van Dam, als secretaris van SRPJ, uit waarom die bewering niet klopt. *TabakNee* stapte naar de NVWA, maar [die weigerde in te grijpen](#).

Frits van Dam

Lobby voor nieuwe misleidende nicotineproducten

Sinds tabak steeds meer onder vuur is komen te liggen, haalt de tabaksindustrie alles uit de kast om rokers te verleiden over te stappen op e-sigaretten of heat-not-burnproducten. Deze zouden minder schadelijk zijn en helpen bij het

stoppen met roken, maar zijn in feite bedoeld om het imago van de tabaksindustrie op te vijzelen en de tabaksverkoop in stand te houden, [aldus gezaghebbend onderzoek](#). Het promoten van tabak en de e-sigaret gebeurde zelfs op de jaarlijkse [beurs van de tankstations](#), terwijl medewerkers van Philip Morris Holland zich in tabakswinkels ophielden om rokers te [verleiden over te stappen op de IQOS](#).

Juul duikt (even) op in Nederland

In 2019 besteedden we aandacht aan de hip ogende e-sigaret Juul, ontworpen voor... tieners! Dankzij Juul is in de Verenigde Staten een nicotine-epidemie onder middelbare scholieren uitgebroken: [één op de vier \(27,5 procent\)](#) van de Amerikaanse highschoolstudenten gebruikte e-sigaretten in 2019. De Juul bevat veel meer nicotine dan in de EU is toegestaan en is in Nederland dan ook verboden. [Toch dook deze nicotinebom in 2019 op](#) in Amsterdamse winkels en was via landelijke webwinkels te koop. Dankzij een intensieve samenwerking met de Volkskrant en de publiciteit die hierna volgde – [Wanda de Kanter vertelde erover in RTL Nieuws](#) – volgden Kamervragen, startte de NVA een handhavingstraject en werd dit schadelijke product uit de schappen en webwinkels verwijderd. Bij het schrijven van dit jaarverslag is er geen Juul meer te koop in Nederland.

Mierzoete smaakjes

E-sigaretten richten zich niet (alleen) op de roker die wil stoppen, maar [ook en vooral op jongeren](#). Deze nicotineproducten worden in allerlei flitsende kleurtjes, in mierzoete smaakjes en met een ecologische uitstraling verkocht. Ook ontdekt TabakNee dat e-sigaretten [zonder adequate leeftijdscontrole](#) door minderjarigen online kunnen worden gekocht. Je hoeft alleen maar aan te vinken dat je 18 jaar of ouder bent.

Ander opvallend nieuws

Defensie

Al in 2014 publiceerde *TabakNee* een reeks artikelen over Defensie en roken. Dankzij een klokkenluider vernamen we dat sigaretten op de NAVO-bases accijnsvrij en daardoor spotgoed zijn – nog geen 2 euro per pakje – dat het tot illegale verkoop leidt en dat in het leger veel mensen zouden roken. In 2019 kwam er een vervolg op. Veel jonge militairen zien dat hun meerderen roken en beginnen er daarom ook aan. De krijgsmacht heeft een duurzaamheidsnota ontwikkeld, maar [rookpreventie heeft daar geen plek](#) in gekregen. In november komt *TabakNee* met een nieuwe primeur: [ook bij de marine](#) (buiten de twaalfmijlszone) zijn sigaretten accijnsvrij en spotgoedkoop.

Handhavingsjungle

Vlak voor Oud en Nieuw publiceerde *TabakNee* een analyse over vijf jaar handhaving van de leeftijd waarop je tabak mag kopen: '[Onderzoek naar handhaving tabaksleeftijd: een jaarlijks terugkerend drama](#)'. Zes op de tien 17-jarigen in Nederland kunnen sigaretten kopen, zo blijkt uit onderzoek van de NVWA. Nauwelijks verrassend, want al vijf jaar lang worden we gebombardeerd met cijfers over tekortschietende handhaving van de tabaksleeftijd. *TabakNee* stuitte op een handhavingsjungle die de noodzaak voor een vergunningstelsel opnieuw aantoonde.

Kamervragen naar aanleiding van artikelen op TabakNee

In 2019 hebben acht publicaties op *TabakNee* tot Kamervragen geleid. Hieronder de vragen en antwoorden op een rijtje.

(1) De IQOS of Hoe Philip Morris rokers een vals alternatief aansmeert

Er worden Kamervragen gesteld door Kamerlid Henk van Gerven (SP) naar aanleiding van onze reportage [Undercover in de wereld van het Nieuwe Roken – hoe Philip Morris rokers een vals alternatief aansmeert](#). Wat vindt de staatssecretaris ervan dat medewerkers van Philip Morris klanten in tabakswinkels leren hoe zij het heat-not-burn-product IQOS moeten gebruiken, en dat er geen gezondheidswaarschuwingen en afschrikwekkende plaatjes op de IQOS-verpakkingen staan?

Antwoord

Staatssecretaris Blokhuis (VWS) stelt dat [het uitleg geven over een \(tabaks\)product niet verboden](#) is, maar ook dat er in het Nationaal Preventieakkoord – waarover later in 2019 gedebatteerd zal worden – nadere regels vastgelegd zullen worden over reclame en promotie binnen een tabaksspecialzaak. Ook zegt hij toe dat bij de uitwerking van het Preventieakkoord nadere regels zullen worden vastgelegd betreffende gezondheidswaarschuwingen op verhittingsapparaten en de benodigde accessoires.

(2) Ondernemers mogen kosten sigaretten aftrekken

Volgens de belastingdienst [mogen ondernemers de kosten van sigaretten aftrekken](#) boven een bedrag van 4500 euro. Op die manier stimuleert de overheid roken op de werkvloer. SP-Kamerlid Van Gerven stelt er [Kamervragen](#) over: “Deze regeling moet zo snel mogelijk geschrapt worden.”

Antwoord

Staatssecretaris Menno Snel van Financiën [wil de regeling niet schrappen](#). Hij stelt dat de fiscaliteit in beginsel waarde vrij is, dat het niet om tabaksproducten gaat die de ondernemer zelf gebruikt, maar die hij cadeau doet. Verder acht hij de huidige fiscale systematiek voldoende in het kader van het Nationaal Preventiebeleid tegen roken.

(3) Over wegwerpsigaret Fling

Kamervragen worden ook gesteld naar aanleiding van ons artikel: [‘De elektrische wegwerppeuk, nieuw gevaar voor longen en milieu’](#).

Het gaat om de Fling, een e-sigaret die je na gebruik weggooit, net als een gewone sigaret. Dit levert een nieuw milieu- en afvalprobleem op. Daarnaast blijkt dat bij de verkoop van de Fling niet effectief op leeftijd wordt gecontroleerd. Voor het antwoord van de staatssecretaris, zie verderop onder ‘Antwoord op vraag 3 en 4’.

(4) Over de misleidende ‘eco-e-sigaret’

Het artikel [‘Misleidende reclame maakt neutrale verpakking noodzakelijk’](#) leidt eveneens tot [Kamervragen](#). Tieners kunnen via Nederlandse webshops e-sigaretten aanschaffen zonder dat er op hun leeftijd wordt gecontroleerd; e-sigaretten die er hip uitzien en lekkere smaakjes bevatten. Dankzij misleidende reclame – het zou om ‘ecologische’ producten gaan – kunnen zij concluderen dat het om een gezond product gaat, terwijl uit steeds meer onderzoek blijkt dat het Nieuwe Roken verre van onschadelijk is en de gevolgen op lange termijn nog niet bekend zijn.

Antwoord op vraag 3 en 4

Het antwoord op Kamervragen 3 en 4, die tegelijkertijd worden beantwoord, is teleurstellend. Wegwerp-e-sigaret Fling is in Nederland toegestaan en staatssecretaris Blokhuis wil niet ingrijpen tegen de misleidende reclame, al is

die verboden. “De NVWA houdt hier toezicht op.” Die misleidende reclame zou bovendien opgelost zijn in 2022, als de e-sigaret in neutrale pakjes moet en onder het uitstalverbod (ook in webshops) valt. Met andere woorden: nog even geduld s.v.p.

En hoe staat de naleving van de leeftijdsverificatie ervoor? Die is “complex, omdat voor het constateren van een overtreding een testkoop uitgevoerd moet worden. De NVWA is op dit moment bezig met het ontwikkelen van een testkoopmethode met 17-jarigen.” Een testkoopmethode, daar moeten we het mee doen.

Ten slotte gaat Blokhuis de smaakjes in e-sigaretten niet verbieden, maar wijst hij er wel op dat hiertoe een mogelijkheid is opgenomen in de Tabaksproductenrichtlijn om smaken voor de e-sigaret op nationaal niveau te verbieden. “Alleen Hongarije heeft hiervan gebruik gemaakt.”

(5) Over de Juul

Naar aanleiding van onze berichtgeving over [de in Nederland verboden nicotinebom Juul die hier toch wordt verkocht](#), [antwoordt Blokhuis kort en bondig](#) dat hij hier keihard tegen op zal treden.

(6) De rookcultuur bij Defensie

Zoals eerder in dit verslag vermeld, zouden veel jonge militairen gaan roken. De krijgsmacht heeft een duurzaamheidsnota ontwikkeld, maar rookpreventie heeft daar geen plek in gekregen. Bovendien zijn de [sigaretten op de NAVO-bases spotgoedkoop](#). Kamerlid Van Gerven stelt er vragen over.

Het [antwoord van de staatssecretarissen van Defensie en VWS](#) is teleurstellend. Vanwege internationale regelgeving zou er niets tegen de goedkope sigaretten te doen zijn. Zelfs onderzoek naar de rookprevalentie in diversie krijgsmachtonderdelen vinden zij niet nodig.

(7) Wat was dat voor geheimzinnige bijeenkomst over de sjoemelsigaret?

In november kwamen deskundigen uit de hele wereld naar het RIVM in Bilthoven om te [discussiëren over de ‘sjoemelsigaret’](#). Wie waren daar en wat werd er besproken, vraagt Van Gerven aan Blokhuis.

[De antwoorden van de staatssecretaris](#) zijn zeer terughoudend. De bijeenkomst bij het RIVM stond in het teken van voorbereidingen op de Conference of the Parties (COP9) van het FCTC-verdrag die in november 2020 in Den Haag plaatsvindt. Zestig dagen voor de COP9 zal het rapport van de bijeenkomst en een samenvatting van wetenschappelijke papers beschikbaar worden gesteld via de website van het FCTC.

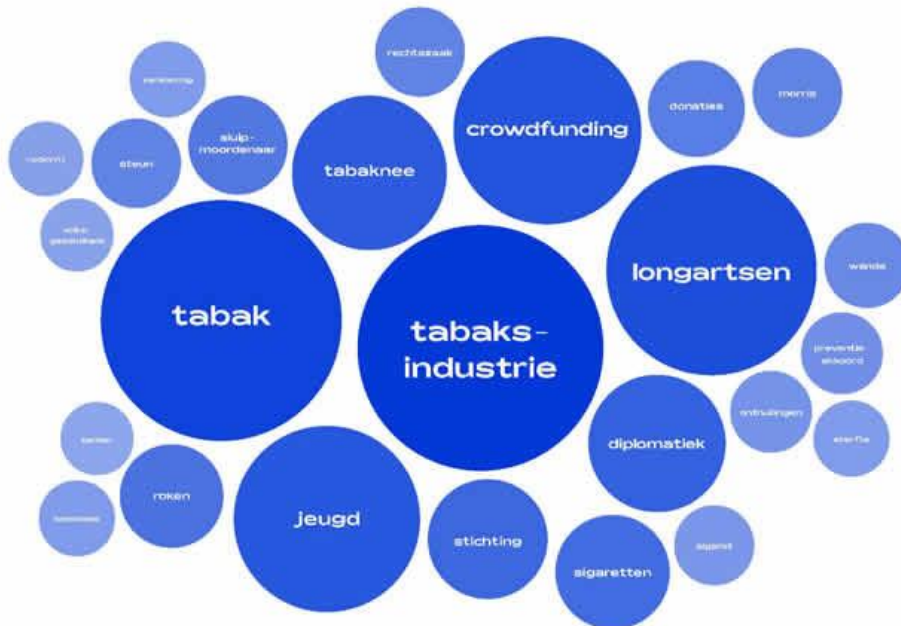
(8) Tabaksindustrie overtreedt wet met verkoopbonussen

In december wordt bekend [dat alle tabaksfabrikanten verboden bonussen geven](#) aan tabakswinkeliers voor een betere, meer zichtbare plek in het schap. Kamerlid Henk van Gerven stelt Kamervragen.

Uit het antwoord van de staatssecretaris een maand later blijkt dat hij [mordicus tegen deze praktijk](#) is. Hij schrijft: “Ook bij speciaalzaken zijn samenwerkingsovereenkomsten die ten doel hebben de verkoop van tabaksproducten te bevorderen niet toegestaan. De NVWA zal optreden tegen onrechtmatige vergoedingen aan deze tabaksspeciaalzaken.”

Deel III: Impact van SRPJ en TabakNee in de media

De ‘mediawaarde’, ook wel pr-waarde genoemd, van SRPJ, *TabakNee* en de longartsen bedraagt € 2.798.380.

Dat blijkt uit het onderzoek van ANP-analyses, in opdracht van SRPJ. De mediawaarde geeft een indicatie van de pr die de berichtgeving heeft opgeleverd. De berekening geeft ook aan hoeveel kosten je moet maken om dezelfde aandacht van de media commercieel in te kopen, lees: te adverteren, en verschaft inzicht in de aandacht in de print-, online- en sociale media en actualiteitenprogramma's op radio en tv over *TabakNee*, SRPJ en de longartsen Wanda de Kanter en Pauline Dekker afzonderlijk. In totaal zijn er 4.254 berichten gepubliceerd. De onderzoeksperiode loopt van 1 januari 2019 tot en met 31 december 2019. Hier volgt een korte samenvatting, in de bijlage staat het hele verslag.

Twitter favoriet

Op Twitter verschijnt het merendeel van de berichten. Met 3.528 tweets en retweets vertegenwoordigen de sociale media 83 procent van het aantal media-uitingen.

Daarnaast turft ANP 512 artikelen op het web, 112 radio- en tv-uitzendingen en 102 geschreven artikelen.

SRJP, TabakNee en de longartsen in de printmedia

In de printmedia verschijnen 101 verhalen. In 96 artikelen wordt *TabakNee* genoemd en in 73 SRPJ. De mediawaarde is € 251.827 voor *TabakNee*-vermeldingen en € 186.164 voor SRPJ. In 95 artikelen zijn *TabakNee* of Stichting Rookpreventie Jeugd genoemd in combinatie met de longartsen Dekker en De Kanter. Deze artikelen genereren samen € 233.664 aan mediawaarde.

Pauline Dekker zonder *TabakNee* of SRPJ krijgt 18 keer een vermelding en creëert € 37.107 aan mediawaarde. Wanda de Kanter staat 99 keer in de geprinte media zonder vermelding van de Stichting, goed voor € 273.004.

Landelijke bladen plaatsen 26 artikelen met een mediawaarde van € 158.118 terwijl regionale bladen de overige 75 verhalen publiceren voor € 114.886.

Web-nieuws

Ook online laten *TabakNee* en SRJP zich niet onbetuigd. Zij worden 512 keer genoemd en genereren opgeteld € 222.616 aan mediawaarde. *TabakNee* wordt 330 keer genoemd en SRJP 313 keer. *TabakNee* creëert daarmee € 150.119 en SPJP € 129.006 aan mediawaarde.

Radio en tv

Over de onderzoeksperiode besteden actualiteitenprogramma's op radio- en televisiezenders 113 keer aandacht aan *TabakNee*, SRPJ, en de twee longartsen. Dit gebeurt in 26 tv- en 87 radio-uitzendingen. Over het totaal wordt in 36 programma's *TabakNee* genoemd, in 33 Stichting Rookpreventie Jeugd en de combinatie van *TabakNee*, de Stichting en de twee longartsen telt 40 vermeldingen. De mediawaarde hiervan is € 654.298

Best gelezen, gehoord en gezien

- * 'Antirookartsen te fel voor antirookclub' is het artikel met het hoogste bereik in de gedrukte media en creëert opgeteld € 24.876 aan mediawaarde.
- * Op internet wordt het verhaal over 'De alliantie Rookvrij Nederland die longartsen Wanda de Kanter en Pauline Dekker uit de koepel zet' het meest besproken.
- * De tweet van Het Parool over 'het stappen naar de rechter van de Stichting Rookpreventie Jeugd, de gemeente Amsterdam en 18 organisaties inzake de sjoemelsigaret' levert € 84.744 aan mediawaarde op.
- * Binnen de radio- en televisiekanalen springt NPO Radio 1 eruit met 21 items.

- * Het televisieprogramma *Zomergasten* met Wanda de Kanter als gast is het best bekeken programma op NPO 2 op 25 augustus 2019. (De webmaster van *TabakNee* moest die avond in actie komen, want de site ging vanwege het grote aantal bezoekers plat.)

Voorlichting en interviews

Ook in 2019 waren longartsen Pauline Dekker en Wanda de Kanter de boegbeelden van de SRPJ. Zij gaven lezingen in het hele land en interviews aan kranten, tijdschriften en in radio- en tv-programma's. Wanda de Kanter bereikte een breed publiek in het VPRO-programma *Zomergasten*. Het spraakmakende programma Zondag met Lubach besteedde [een hele uitzending aan de sjoemelsigaret](#) die door de SRPJ op de maatschappelijke agenda is gezet en bereikte daarmee 1,3 miljoen kijkers.

Prijzen

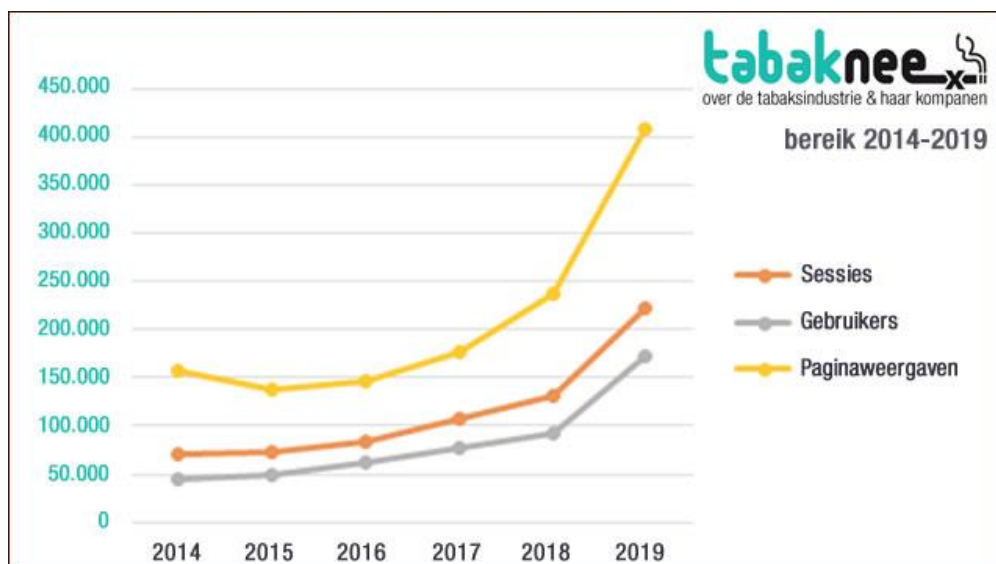
- * Wanda de Kanter en mr. Bénédicte Ficq, die de strafzaak deed, worden in 2019 genomineerd voor de [Issue-award](#), een prijs die elk jaar wordt uitgereikt aan de persoon of organisatie die op een opvallende, onconventionele manier een maatschappelijk onderwerp in de schijnwerpers weet te zetten.
- * Wanda de Kanter en Pauline Dekker komen uit het niets binnen op [nummer 7 in de DDB100](#), de ranglijst van meest invloedrijke personen in de wereld van de filantropie.
- * SRPJ is de winnaar van de eerste [Ksyos Beter Leven prijs](#), bestemd voor zorgverleners die gezondheid naar de Nederlander brengen. De prijs wordt aan Pauline Dekker uitgereikt tijdens een uitzending van *Radio Een Vandaag*.

* De stichting wordt ook winnaar van de [NRC Charity Awards in de categorie online](#). De NRC Charity Awards zijn in 2011 door NRC in het leven geroepen en bedoeld om zowel grote als kleinere goede doelen te ondersteunen bij het bereiken van hun doelgroep. Dankzij de online-award krijgt SRPJ in 2019 gratis advertentieruimte op *nrc.nl*.

Bezoekersaantallen en paginaviews van TabakNee

TabakNee heeft nog nooit zoveel bezoekers gehad als in 2019.

Totaal aantal gebruikers dit jaar: 172.750

Deel IV: Conclusie, hoe verder?

"Het enige wat helpt, is de betaalbaarheid en de beschikbaarheid van tabaksproducten aanpakken," zegt Wanda de Kanter in een interview (april 2019) in Medidact, een vakblad voor medisch specialisten. "Daarom ben ik ook zo teleurgesteld over de uitkomst van het preventieakkoord, om vooralsnog alleen de tabaksaccijns met een euro te verhogen en de uitkomsten van verder onderzoek af te wachten. Het argument van de tabaksindustrie dat verdere accijnsverhoging smokkel in de hand zou werken, is onzin. We weten dat in landen waar de prijs het hoogst is het minst wordt gesmokkeld. Bovendien: kinderen smokkelen niet."

SRPJ en *TabakNee* hebben de afgelopen jaren de trom geroerd en de ernstige verslaving aan tabak en de lobby op de agenda weten te zetten. Onvermoeibaar trokken de longartsen door het land en stonden voortdurend de media te woord. Ook juridisch werd de strijd aangegaan. Dankzij de rechtszaak enkele jaren terug van SRPJ tegen de Staat om naleving van het door Nederland ondertekende antirookverdrag FCTC af te dwingen, wordt de tabaksbranche buiten de deur te houden bij de totstandkoming van tabaksbeleid (al werd de rechtszaak formeel verloren).

Ook de strafzaak tegen de tabaksindustrie werd weliswaar verloren, maar leverde toch winst op, namelijk wereldwijde aandacht en steunbetuigingen. Door de rechtszaken werd de samenleving bewust gemaakt voor wat de tabaksindustrie in de samenleving teweegbrengt.

We mogen concluderen dat de SRPJ en *TabakNee* op allerlei fronten als vliegwielen hebben gediend in het antirookbeleid. Zo treffen steeds meer gemeenten maatregelen die het roken moeten tegengaan en komt ook uit Den Haag goed nieuws: [de rookruimtes gaan eerder dicht](#), in 2020 gaat tabak bij de supermarkten uit zicht en *plain packaging* wordt verplicht: eendere verpakkingen met merkuitingen in hetzelfde logo voor tabakswaaren.

Verheugend is ook dat in december 2019 een meerderheid in de Tweede Kamer een motie heeft aangenomen waarin de regering wordt verzocht de supermarkten op te roepen te stoppen met de verkoop van sigaretten.

Maar...

... bij het schrijven van dit verslag worden sigaretten nog op zo'n beetje elke straathoek verkocht en is de accijnsverhoging minimaal. Daar heeft het teleurstellende Tweede Kamerdebat over het Nationaal Preventieakkoord geen verandering in weten te brengen. De sjoemelsigaret is nog in de handel en

nicotinereductie, een maatregel die de verslaving halt kan toeroepen, moet nog op de agenda komen, terwijl [maar liefst 74 procent van de Nederlanders](#) deze maatregel steunt. Bij beleidsmakers in Nederland echter is nicotinereductie een blinde vlek en in het Nationaal Preventieakkoord (november 2018) komt nicotinereductie in het geheel niet voor.

Veel te kleine stapjes

We kunnen dus niet achterover gaan leunen. Nederland zet veel te kleine stapjes in het terugdringen van roken. De olifant in de kamer is de wijdverbreide tabaksverslaving bij mensen met een praktische opleiding en een laag inkomen, kortom met een lage sociaaleconomische status. Er zijn gewichtige artikelen geschreven over hoe we dat aan moeten pakken, maar de treurige conclusie is dat we de heilige graal nog niet hebben gevonden. Polderen werkt niet om een sterk verslavend product, waar enorme commerciële belangen mee zijn gemoeid, van de markt te krijgen. De overheid moet normgevend worden en drastische maatregelen nemen. Dat kan ze ook gezien de [overweldigende support in de maatschappij voor het nemen van drastische maatregelen](#) om te voorkomen dat kinderen gaan roken.

Waarom is in veel landen de bestrijding van de tabaksindustrie zo'n taai proces? Medisch tijdschrift [The Lancet haalt drie onderzoeken aan](#) over de oorzaken. Zo is er betere leeftijdshandhaving nodig, moet accijnsverhoging voor alle nicotineproducten gelden en is er meer onderzoek nodig naar rookstopmethodes toegespitst op bepaalde groepen, zoals mensen met een lage sociaaleconomische status. Deze maatregelen moet de Nederlandse overheid nog nemen.

Lobby EU voor een herziening van de EU-tabaksrichtlijn

Een wijziging van de relevante wetgeving in de EU is de enige weg om te voorkomen dat de tabaksindustrie doorgaat met het verslaafd maken van jeugdigen. Dat is ons duidelijk geworden na de negatieve afloop van de

strafzaak tegen de tabaksindustrie in 2018. Daartoe moet de EU-tabaksrichtlijn (EU 2014/40) worden gewijzigd. De huidige versie wordt in 2021 geëvalueerd en op basis daarvan zo nodig aangepast. De SRPJ wil vanaf een zo vroeg mogelijk stadium bij dit proces aan tafel zitten. Wij kunnen en willen maatschappelijke en politieke aandacht voor dit onderwerp genereren. Hoe meer, hoe groter de kans op succes. Dit kan alleen in samenwerking met verwante organisaties in andere lidstaten, verenigd in het *Smoke Free Partnership* en het *European Network for Smoking and Tobacco Prevention*. Wij hebben twee journalisten ingeschakeld die de lobby rondom de herziening van de Europese richtlijn in beeld zullen brengen. Zij zullen hierover in de media en op *TabakNee* berichten.

Actie verontruste ouders van rokende kinderen

De komende jaren willen wij specifiek actie ondernemen om de ouders (en andere verzorgers) van rokende minderjarigen te ondersteunen in hun pogingen om tabaksverslaving bij hun kinderen te voorkomen.

Zo willen wij een register aanleggen met aantoonbare gevallen van sigarettenverkoop (bijvoorbeeld door supermarkten) aan minderjarigen. Dit register is de basis voor toekomstige aansprakelijkheidsclaims bij de verkopers indien deze kinderen in een latere fase van hun leven aantoonbare gezondheidsschade hebben opgelopen als gevolg van roken. Wij hebben mr. John Beer gevraagd ons hierin bij te staan.

Lobby verkiezingen 2021 en regeerakkoord

Als het huidige kabinet zijn termijn uitzit, zullen er in maart 2021 nieuwe verkiezingen plaatsvinden voor de Tweede Kamer. Wij willen proberen om enkele aanspreekbare maatregelen in de verkiezingsprogramma's te laten opnemen en na de verkiezingen in het regeerakkoord van het nieuwe kabinet. Het gaat dan specifiek om:

- * Verhoging accijns met 5 euro per pakje.
- * Een vergunningstelsel met een beperkt aantal vergunningen voor de verkoop van sigaretten (inclusief elektronische).
- * Een verslavingsfonds gevoed uit in Nederland gerealiseerde winsten van tabaksfabrikanten.
- * Verslaving tegengaan door het gehalte aan nicotine te reduceren.

Wat als de overheid niet hard optreedt?

Wat als er niet gesnoeid wordt in het aantal verkooppunten van tabak, de accijnzen op tabak niet fors worden verhoogd, in combinatie met een gebrekkige handhaving van de tabaksleeftijd? Dat zal grote gevolgen hebben: over twintig jaar zal er meer kanker voorkomen dan nu.

[Zolang de VVD het voor het zeggen heeft](#), een partij die verslaving verwart met vrijheid, zal er echter weinig drastisch gebeuren op het tabaksdossier. Voeg daar de opkomst van partijen als PVV en FvD aan toe, die pro-tabaksindustrie zijn, en het plaatje wordt duidelijk: de politieke toekomst is ongewis en alleen al daarom zijn SRPJ en *TabakNee* waakzaam en 24 uur paraat. We zullen doorgaan met het kritisch volgen van de overheid op het tabaksdossier, de tabakslobby blijven onthullen en de kritische luis in de pels blijven met die 'activistische' toon. Als het om 20.000 doden per jaar gaat, kun je niet kritisch genoeg zijn.

Deel V: Financiële verantwoording

Tot en met 2018 ontving de Stichting Rookpreventie Jeugd het grootste deel van haar financiële middelen van het KWF en incidenteel van de Vereniging Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde (NTvG). Daarnaast leverden particulieren en organisaties, vooral uit de zorgsector, een bescheiden bijdrage.

Eind 2018 stopte het KWF met haar subsidie. Stichting Rookpreventie Jeugd ging actief op zoek naar alternatieve geldschieters. Met succes, in de loop van 2019 ontvingen we veel donaties uit uiteenlopende bronnen: van particulieren, met kleine en grote bedragen, tot en met instellingen.

In totaal werd in 2019 maar liefst € 292.000 aan donaties ontvangen. Grote bijdragen kwamen van Ksyos (€ 10.000), de Vriendenloterij (€ 70.000), VGZ (€ 20.000), het Rode Kruis Ziekenhuis te Beverwijk (€ 10.000) en De Helpende Zon (€ 10.000). Daarnaast waren er particulieren die voor een periode van vijf jaar, jaarlijks respectievelijk € 10.000 en € 20.000 doneren. Verder werden er in 2019 ruim 2.000 kleinere donaties ontvangen. Ten slotte hebben de longartsen een kookboek vervaardigd, *Niet roken maar koken*, waarvan de revenuen ten goede komen aan de SRPJ.

De overige inkomsten bedroegen bijna € 20.000, voornamelijk uit lezingen en presentaties.

Uitgaven

De uitgaven betroffen vooral *TabakNee* (€ 133.000), met name vergoedingen voor journalisten. Aan juridische procedures werd circa € 100.000 uitgegeven.

De overige uitgaven (€ 30.000) betreft voornamelijk advieswerk, administratie, bankkosten, deelname aan congressen, reiskosten, communicatie en informatieverzameling. Het bestuur en de hoofdredacteur van *TabakNee* werken om niet.

Per saldo hadden wij eind van het jaar een positief saldo van € 44.000.

Overzicht

Uitgaven en ontvangsten Stichting Rookpreventie Jeugd 2019

bedragen in duizenden euro's

Ontvangsten

donaties	292
overige inkomsten	19

Uitgaven

TabakNee

journalisten	-90
eindredactie, beheer website etc.	-43
juridische uitgaven	-101
overige uitgaven	-33

Saldo	<hr/> 44
--------------	----------

Toelichting: uitgaven en ontvangsten in 2019 op kasbasis onder voorbehoud van de accountantscontrole.

Samen met positieve resultaten in voorafgaande jaren had ultimo 2019 de Stichting Rookpreventie Jeugd € 136.000 in kas.

Het door de accountant gecontroleerde financiële jaarverslag zal afzonderlijk op de [website van de stichting](#) worden geplaatst.

Stichting Rookpreventie Jeugd is ANBI geregistreerd en ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer **34333760**.

Doneren

Wilt u onze activiteiten steunen?

Via [deze link](#) maakt u gemakkelijk en snel uw donatie over via iDEAL, creditcard of een andere betaalmethode en steunt u Stichting Rookpreventie Jeugd in de strijd tegen de tabaksindustrie.

U kunt uw donatie ook overmaken naar:

NL13 ABNA 0406 5598 21

t.n.v. Rookpreventie Jeugd

Amsterdam

Voor informatie over periodieke giften en belastingvoordeel zie [deze pagina](#) op onze website.